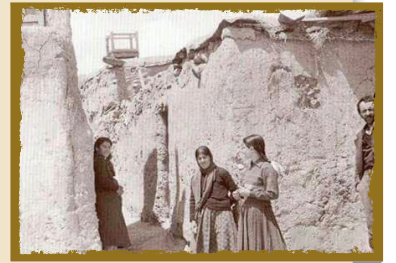

ماجرای سکونت ارمنه در بهجت آباد

محل بهجت آباد تهران یکی از کانون‌های اصلی ارمنه در تهران قدیم بود و اکنون نیز ارمنه بسیاری در این محله پایتخت زندگی می‌کنند. اما ماجرای ورود جمع کثیری از ارمنه به محله بهجت آباد را باید در وقایع ۸۵هه پیش اتحاد جماهیر شوروی جست و جو کرد. وقتی جنگ جهانی دوم با انبوهی از کشته‌ها و ویرانی‌ها به پایان رسید، دولت شوروی سابق قوانینی برای پذیرش مهاجر وضع کرد. براساس این قانون، اگر جمعیت هر شهر به یک میلیون نفر می‌رسید، جواز تبدیل به یک جمهوری برای آن صادر می‌شد. ارمنستان که پس از جنگ جهانی دوم حدود ۷۰۰ هزار نفر جمعیت داشت به پشتوانه این قانون در ۲۱ نوامبر ۱۹۴۵ مهاجرت ارمنه از کشورهای همسایه از جمله ایران، یونان، سوریه، بلغارستان و... را به خاک خود مجاز شمرد تا به حد نصاب تشکیل یک جمهوری برسد. پس از اعلام مهاجرپذیری ارمنستان، ارمنه بسیاری از روستاها و شهرهای گوشه و کنار ایران خانه و زندگی خود را فروختند تا به سیل مهاجران ارمنستان بپیوندند.

علیرضا زمانی، تهران پژوه، در این باره می‌گوید: «نخستین کاروان مهاجران ایرانی سال ۱۹۴۶ از ایران راهی ارمنستان شدند. در آن سال جمعیت مهاجران ارمنی ایران که به دلیل شرایط نامساعد زندگی در روستاهای کم‌برخوردار قصد مهاجرت به ارمنستان داشتند به حدود ۲۰ هزار تن رسیده بود. اما طولی نکشید که با ورود مهاجرانی از کشورهای مختلف خیلی زود جمعیت ارمنستان به حد نصاب رسید و مرزهای این کشور به روی مهاجران جدید بسته شد. در آن سال در محدوده خیابان نادری (جمهوری کنونی) کمیته‌ای توسط رهبر حوزه اسقفی تأسیس شده بود. اگر چه این کمیته به ساکنان روستاهای ارمنی نشین ایران که قصد مهاجرت به ارمنستان داشتند اعلام کرد دیگر امکان مهاجرت به این کشور مهیا نیست، اما بسیاری از آنها پیش‌تر خانه و زندگی خود را به هوای مهاجرت فروخته بودند؛ برای همین شمار زیادی از مهاجران ارمنه که در مسیر مهاجرت از روستاهایی چون چپلاک، کزاز، کمره، چهارمحال و سلطان آباد به تهران رسیده بودند بخشی از اراضی بهجت آباد را که آن زمان زمین‌هایی بایر و خالی از سکنه بود برای سکونت انتخاب کردند.»

ماجرای ورود همشهریان ارمنی به محله‌های مختلف تهران، بسیار خواندنی است که با هویت برخی محله‌های شهر گره خورده: از ماجرای مهاجرت بی‌نتیجه ارمنه چهارمحال و بختیاری به ارمنستان که به سکونت آنها در بهجت آباد، مجیدیه، زرکش و... انجامید تا ورود نخستین گروه از ارمنه به تهران و محله دولاب در دوران زندگی. پس از ورود نخستین گروه ارمنه به تهران بود که به تدریج خانوارهای متعددی از ارمنه در محله‌های حسن آباد، سعدی، حوالی میدان امام حسین (ع)، نظام آباد، عشرت آباد، خیابان گرگان، لاله زار و... ساکن شدند. در این صفحه به روند ورود ارمنه به محله‌های پایتخت پرداخته‌ایم. با سپاس از آروژ آوانسیان، عضو هیات مدیره روزنامه آلیک برای همکاری صمیمانه در این شماره.

از مهاجرت به ارمنستان تا زلزله بوئین زهرا

محله‌های مجیدیه، زرکش، و حیدیه، بخشی از محله نارمک، خیابان ده‌متری ارمنه و دیگر خیابان‌های محدوده محله‌های ارمنی نشین شرق تهران را به دلیل سکونت شمار زیادی از هموطنان ارمنی باید پایگاه اصلی ارمنه در تهران نامید. سکونت جمع کثیری از ارمنه در شرق تهران نیز با ماجرای مهاجرت بی‌نتیجه گروهی از ارمنه ایران به ارمنستان در دوران پس از جنگ جهانی دوم بی‌ارتباط نیست. علیرضا زمانی، تهران پژوه در باره مهاجرت ارمنه از روستاهای ایران به شرق تهران می‌گوید: «پس از آنکه دولت ارمنستان مرزهای خود را به روی مهاجران بست، شماری از ارمنه به دلیل ارزان بودن قیمت زمین عازم اراضی محله‌های و حیدیه، زرکش و... شدند و در نتیجه این ارمنه بودند که در تشکیل هسته‌های اولیه این محله‌ها نقش داشتند و هنوز هم این مناطق شرق تهران محله‌های ارمنی نشین پایتخت محسوب می‌شوند.»

اکنون محله مجیدیه یکی از کانون‌های اصلی حضور ارمنه در شرق تهران است تا جایی که می‌توان گفت نیمی از جمعیت مجیدیه را ارمنه تشکیل داده‌اند. زمین‌های این محله پیش از ورود مهاجران ارمنی، اراضی بایری بود که به «عبدالمجید میرزا عین‌الدوله» نوه فتحعلی شاه قاجار تعلق داشت. زمانی، درباره نقش ارمنه در توسعه این محله ارمنی نشین می‌گوید: «در آغاز دهه ۳۰ گروهی از ارمنه با کمک خلیفه گری

ارمنه ۲۴ هزار مترمربع از اراضی مجیدیه کنونی را خریدند. زمین‌ها در قواره‌های کوچک‌تر تقسیم و به صورت اقساطی به ارمنه واگذار شد. یک سال بعد مهاجران ارمنی که از روستاها آمده بودند شروع به خانه‌سازی کردند و با سکونت ۸۰ خانواده ارمنی محله مجیدیه توسعه یافت. اما ماجرای مهاجران ارمنی در محله‌های شرق تهران به همین جا ختم نمی‌شود. زلزله مهیب سال ۱۳۴۱ بوئین زهرا نیز مقدمات ورود مهاجران دیگری از ارمنه را به این محدوده فراهم کرد. زمانی می‌گوید: «در دهه ۴۰ موج دیگری از مهاجران ارمنی از بوئین زهرا به و حیدیه و زرکش آمدند. پس از این زلزله، ملکه هلند که برای بازدید از مناطق زلزله زده راهی بوئین زهرا شده بود، بخشی از اراضی محله زرکش در شرق تهران را برای اسکان زلزله‌زدگان ارمنی خرید. ۳ کوچه به نام‌های زرین، هلند و مدارس ارمنه در این اراضی بایر به همراه ۷۰ خانه متحدالشکل برای زلزله‌زدگان ساخته شد.»

چند روایت از مسیحیان آشوری شهر زیبا

در خیابان کارگر شمالی و کلیسای حضرت مریم (س) در خیابان خرمشهر و کلیسای دیگری به نام حضرت مریم (س) در خیابان سرباز متعلق به اقلیت آشوری - کلدانی است. انجمن آشوریان تهران در محله شهرزیبا در خیابان شهید آلفرد سرکیس اردشاهی قرار دارد. وارد ساختمان انجمن که می‌شوید روی دیوار، تابلویی از شهدای آشوری ۸ سال دفاع مقدس خودنمایی می‌کند. لاونیا هرمریان از بانوان آشوری می‌گوید: «عشق به وطن درد تلک‌تک ما موج می‌زند. این شهدا غرور و افتخار ما هستند.»

برنامه‌های تفریحی و آموزشی در آن انجام می‌شود. ادی یوحنا، نایب رئیس انجمن آشوریان تهران می‌گوید: «آشوریان در ابتدای ورود به تهران بیشتر در محله‌های منطقه ۱۱ همچون محدوده خیابان مخصوص ساکن شدند. در حدود سال ۱۳۴۳ برخی از آشوریان تهران به غرب تهران رفته و در محله شهرزیبا ساکن شدند. نخستین مدرسه دخترانه آشوریان به نام مدرسه حضرت مریم (س) نیز در این محله قرار دارد. این مدرسه در سال ۱۳۴۸ ساخته شد. مدرسه پسرانه آشوریان تهران به نام بهنام در سال ۱۳۴۳ شروع به کار کرد. این مدرسه در حال حاضر در بزرگراه حکیم قرار دارد. شهروندان ایرانی و مسلمان نیز می‌توانند در مدارس آشوری بخوانند.» ۶ کلیسا در تهران به مسیحیان آشوری اختصاص دارد. قدیمی‌ترین کلیسای آشوری پایتخت کلیسای حضرت یوسف (ع) است که در خیابان فرصت شیرازی قرار دارد. کلیسای مارگپور کز در خیابان ستارخان و کلیسای انجیلی، آشوری و حضرت تومار

مسیحیان آشوری گروه دیگری از اقلیت‌های مذهبی تهران هستند که در محله‌های مختلف پایتخت زندگی می‌کنند. اگر چه حضور آشوریان در ایران سابقه بسیار طولانی دارد ولی آنها حدود سال ۱۲۹۹ وارد تهران شدند. طبق روایت‌های تاریخی پس از جنگ جهانی دوم کسب و کارهای ترانزیتی و فنی رونق گرفت و در این بین جمعیت زیادی از شورانی که به این حرفه‌ها مشغول بودند به ویژه از سلماس وارد تهران شدند. برخی نیز به وزارتخانه‌ها و ادارات دولتی راه یافتند. از خصوصیات ویژه آشوریان این است که وقتی جمعیتشان در شهری افزایش می‌یابد فعالیت‌های خود را در قالب یک انجمن پیگیری می‌کنند. انجمن آشوریان تهران یکی از فعال‌ترین و پرجمعیت‌ترین انجمن‌های این اقلیت مذهبی در کشور است؛ انجمنی که با همت نخبگان آشوری به مرکزی فرهنگی و اجتماعی برای آشوریان پایتخت تبدیل شد و برنامه‌های بسیاری چون کمک به نیازمندان، بیماران، بیکاران و آموزش زبان آشوری و

